

บัญชีสมรรถนะ: ค่านิยมแห่งชาติต่อการสื่อสารทางการเมือง เพื่อสร้างความปรองดอง

พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๑๐, พ.ศ. ๒๕๖๒

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

๑. เกริ่นนำ

ในขณะที่สังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์ความขัดแย้งอันเกิดจากการแย่งชิงผลประโยชน์ ความต้องการ ค่านิยม และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่เหลื่อมล้ำจนนำไปสู่ ความรุนแรงนั้น พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓ นั้น ศูนย์เฮอร์วอดได้นำเสนอตัวเลขของ ผู้เสียชีวิต และขาดเจ็บเอาไว้ที่น่าสนใจว่า ผู้เสียชีวิตรวมกันจำนวน ๘๘ ศพ บาดเจ็บ ๑,๔๐๗ คน โดยผู้เสียชีวิตแยกเป็นพลเรือน ๗๕ ศพ ทหาร-ตำรวจ ๑๓ ศพ, ผู้บาดเจ็บ ๑,๔๐๗ คน แยกเป็น พลเรือน ๘๘๕ คน และทหาร-ตำรวจ ๕๒๒ ศพ

นอกจากนี้ ความรุนแรงดังกล่าวได้นำไปสู่ความสูญเสียทางวัตถุ อาคาร สถานที่ต่างๆ อีก หลายแห่ง สังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา เป็นยุคแห่งความหวาดกลัวและหวาดระแวง ที่ประชาชน ไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการทั่วไป แม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติหรือ เพื่อนสนิท ในหลายชุมชนมีกลุ่มคนที่มีความคิดแตกต่างทางการเมืองกันอย่างชัดเจน เกิดการบ่มเพาะ ความเกลียดชังกัน^๑

ตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงนั้นสามารถประเมินได้จากการอธิบาย และตีความประชาธิปไตยในแง่มุมที่แตกต่างกันทั้งในเชิงคุณภาพที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม และเชิง ปริมาณที่เน้นเสียงข้างมากจากการเลือกตั้ง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงบริการขั้น พื้นฐานของรัฐ การรัฐประหาร การยุบพรรคการเมือง จนนำไปสู่การเรียกร้องทางการเมือง และการ ขอดินพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร^๒

อย่างไรก็ตาม เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่ขัดแย้งกลุ่มต่างๆ พยายามที่จะมาช่วงชิง ฐานมวลชน และสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มของตนเองนั่นก็คือ การใช้ “สื่อ” มาเป็นอุปกรณ์ การสื่อสารจากกลุ่มการเมืองต่างๆ ไปสู่ประชาชนเพื่อให้เข้าใจ และรับรู้ข้อมูลตามที่กลุ่มต่างๆ ได้วางวัตถุประสงค์ในการสื่อเอาไว้ แต่ปัญหาก็คือการเลือกรับสื่อ หรือการนำเสนอผ่านสื่อเหล่านั้น กลุ่มต่างๆ ได้เสนอความเห็นทางการเมืองที่สอดคล้อง กับมุมมองของตน และแบ่งขั้วแยกขั้วกันอย่างเห็น ได้ชัด จนทำให้ความรุนแรงได้ขยายตัวไปถึงระดับครอบครัวซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่แตกร้างจนนำมา ซึ่งการสูญเสียอย่างประมาณค่ามิได้ และเกิดสภาพสังคมแห่งความหวาดระแวง

^๑ สถาบันพระปกเกล้า, “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”, กรุงเทพมหานคร, น. ๗.

^๒ สถาบันพระปกเกล้า, “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”, อ้างแล้ว, น. ๑๓๑, ๑๓๒.

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการ “แปลกแยกและแบ่งฝ่าย” ดังกล่าว ผู้เขียนจึงมุ่งเน้นที่จะนำหลักจริยธรรม วัฒนธรรม และหลักการสำคัญอื่นๆ มาบูรณาการเพื่อพัฒนาค่านิยมแห่งชาติ (National Value) ซึ่งเป็นหลักการที่จะนำไปสู่การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดองในสังคมไทย อันจะส่งผลต่อการส่งเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกัน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาค่านิยมแห่งชาติ และออกแบบค่านิยมแห่งชาติไปสู่แนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้นักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปสามารถคิด พูด และแสดงออกต่อกันด้วยความจริงใจ รัก เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

๒. การสื่อสารทางการเมือง : สร้างความปรองดองหรือความแตกแยก

สถาบันพระปกเกล้าได้จัดทำวิจัย เรื่อง “โครงการวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ” ได้ย้ำเน้นให้ถึงตัวสำคัญหนึ่งของการขัดแย้งในสังคมว่า “เกิดจากการชั้นนำของสื่อ และสื่อที่เป็นเครื่องมือทางการเมือง” ดังข้อความที่ว่า

“สื่อที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองที่ผ่านมาได้เน้นการนำเสนอเพียงด้านเดียว จนทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างและหยั่งรากลึกถึงสู่ทุกระดับของสังคม ทุกวันนี้จึงมี การวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมถึงจรรยาบรรณในฐานะสื่อมวลชนว่า มีการเลือกข้างและเลือกใช้ข้อมูลบาง ประการในการนำเสนอ บางครั้งมีการเบี่ยงเบนประเด็น หรือมีการให้ข่าวสารข้างเดียวซึ่งในบางกรณีทำให้เกิด การบิดเบือนความจริง นอกจากนี้ สื่อบางแห่งยังสร้างวาทกรรมแห่งความเกลียดชัง จนกลายเป็นการยั่วยุ และ สร้างบรรยากาศแห่งความไม่เป็นมิตรระหว่างกันในสังคม”

ผลการวิจัยดังดังกล่าวนี้ สอดรับกับการตั้งข้อสังเกตของนายมาร์ตติ อาร์ทิซารี อดีตประธานาธิบดีฟินแลนด์ เจ้าของรางวัลยูเนสโก สาขาสันติภาพที่ได้แสดงข้อห่วงใยในประเด็นนี้ว่า “दनอยากจะให้สื่อมวลชนไทยมีบทบาทชั้นนำสังคมไทยให้เกิดความปรองดองมากขึ้น”^๓

คำถามมีว่า อะไรเป็นแปรสำคัญที่นำไปสู่การสื่อสารทางการเมืองจนก่อให้เกิดความขัดแย้ง จนนำไปสู่ความรุนแรงดังที่ปรากฏในงานศึกษาวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า และนายมาร์ตติ อาร์ทิซารี และจากการศึกษาจะพบว่า สาเหตุสำคัญที่ซ่อนตัวอยู่เบื้องหลังของวิกฤติการสื่อสารทางการเมือง คือ การสื่อสารที่ขาดสัมมาวาจา โดยเน้นการสื่อสารเชิงเกลียดชัง ก่อให้เกิดความแตกแยกที่พาสังคมไทยไปจ่อที่ขอบเหวแห่งมิตส์ยูนิทิส^๔ และขาดความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน จึงทำให้

^๓ มาร์ตติ อาร์ทิซารี, “การแลกเปลี่ยนประเด็นว่าด้วยการสร้างความปรองดองในสังคมไทย”, แหล่งข้อมูล: http://www.matichon.co.th/daily/view_news.php?newsid=01p0107190255§ionid=0101&selday=2012-02-19 (๙ เมษายน ๒๕๕๕)

^๔ ประเวศ วะสี, *สิ่งที่นายกรัฐมนตรีคนใหม่ควรทำ 10 ประการ* (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก) อังใน(<http://www.komchadluek.net/detail> (เข้าถึงเมื่อ ๒ ตุลาคม ๕๕)

ผู้สื่อสาร และผู้รับสารขาดการฟังและขาดการพูดด้วยความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อการสานสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และกลายเป็นความรุนแรงในที่สุด^๕ ดังที่อดัม คาเฮน นักสันติวิธีชื่อดังได้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองที่เน้น “อำนาจ” หรือ “ความแข็งแกร่ง” แต่เพียงประการเดียว โดยมิได้ตระหนักถึงความสำคัญของ “ความรัก” ซึ่งเป็นตัวเชื่อมสมานให้เกิดความรัก ความเอื้ออาทร และปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ๆ มักจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเสมอ^๖

ในบางสถานการณ์ การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อต่างๆ เช่น การให้สัมภาษณ์ทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และการโพสต์ข้อความเกี่ยวกับการเมืองลงในเฟสบุ๊ก หรือทวิตเตอร์ มักจะมุ่งหวังผลประโยชน์ต่อความนิยมของกลุ่มตน ซึ่งมีนัยที่สะท้อนให้เห็นว่า เป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อที่จะ “ได้” จากกลุ่มผู้รับสาร โดยไม่คำนึงถึงวิธีการ และความสัมพันธ์ว่าจะเป็นไปได้ในเชิงลบหรือก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อบุคคลอื่น หรือกลุ่มคนอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารที่นำไปสู่ “ความแปลกแยก” “แบ่งแยก” และ “แตกแยก” ของคนในสังคม ซึ่งเน้นการ “เสียดสี” “การล้อเสียด” หรือ “การพูดเพื่อเจ้า”^๗

๓. ปัญหาสังคม: ค่านิยมแห่งชาติต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดอง

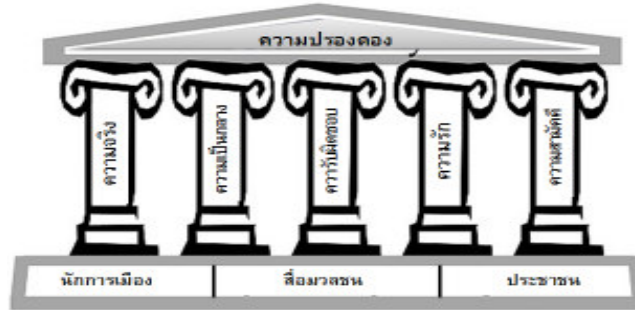
“การสื่อสารทางการเมือง” ในหลายสถานการณ์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น มักจะได้รับ การตั้งข้อสังเกตจากกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมว่า “ย้ายๆให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง” จนนำไปสู่การ “แบ่งฝักแบ่งฝ่าย” และ “แบ่งสีและแบ่งข้าง” อย่างไรก็ดี ตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เกิด “ความปรองดองและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม” ได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนา “ค่านิยมแห่งชาติต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดอง”(National Values in Political Communication for Reconciliation)

หลังจากที่ผู้เขียนได้บูรณาการองค์ความรู้สำคัญที่เป็นแกนหลัก ทั้งจากจริยธรรมทางศาสนา วัฒนธรรมเชิงบวกของไทย และหลักการของนักคิดต่างๆ ในสังคมไทยและต่างประเทศไทยนั้น เมื่อนำหลักการดังกล่าวไปวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างจรรยาบรรณการสื่อสารมวลชนกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ทำให้ได้ค่านิยมหลักแห่งชาติต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดองใน ๕ คำหลัก ดังที่ปรากฏในในแผนภูมิที่เรียกว่า “ปัญหาสังคม หรือเสาหลัก ๕ เสา ซึ่งเป็นค่านิยมหลักต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดอง” ด้านล่าง

^๕ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีและการสื่อสารทางการเมือง ในภาวะวิกฤต, ใน ประมวลสารชุดวิชาการสื่อสารทางการเมืองสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช หน่วยที่ 13 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๙)

^๖ ดูเพิ่มเติมใน อดัม คาเฮน, **พลังรัก พลังอำนาจ**, ดร.สันติ กนกธนาพร และดร.สุเมธ แซ่มประสิทธิ์ แปล (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพสท์บุ๊กส์, ๒๕๕๓).

^๗ ดูเพิ่มเติมใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, **สัมมาวาจา: พูดดี ดูดี สังคมดี** (กรุงเทพฯ: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๔๔).

ค่านิยมหลักทั้ง ๕ เสา นั้น ประกอบไปด้วย (๑) เสาความจริง (๒) เสาความเป็นกลาง (๓) เสาความรับผิดชอบ (๔) เสาความรัก และ (๕) เสาความสามัคคี โดยมีนักการเมือง สื่อมวลชนและประชาชนเป็นฐานรากที่จะก่อให้เกิดกระบวนการรับรู้ และปฏิบัติร่วมกัน โดยมีเสาทั้งห้าเป็นแกนการปฏิบัติ ในส่วนบนสุดซึ่งเป็นหลังคา คือ “ความปรองดอง” ซึ่งวางทับอยู่บนเสาทั้งห้า เพื่อทำหน้าที่ให้นักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนได้รับประโยชน์จากหลังคาดังกล่าว

๓.๑ เสาความจริง

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ก็คือ การนิยามความหมายที่แท้จริงของความจริง ซึ่งในงานนี้ ผู้เขียนจะนิยามความจริงเพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมดังนี้

(๑) ความจริงตามที่มีนเป็นคือความจริง ที่มีอยู่ คงอยู่ตามสภาพของมัน โดยไม่ขึ้นกับกาลเทศะ บุคคลหรือตัวแปรต่างๆ และความจริงชนิดนี้ ไม่มีใครไปผูกขาด ครอบงำ หรือเกาะเกณฑ์เอาเองได้ (Ultimate truth)

(๒) ความจริงที่สังคมใดสังคมหนึ่งสมมติความจริงบางอย่างขึ้นมาเพื่อใช้ ประโยชน์ในมิติต่างๆ เช่น การสื่อสาร กฎเกณฑ์ และกติกา ซึ่งเอื้อต่อการรับรู้ และปฏิบัติร่วมกันของสังคม ภาษาอังกฤษเราอาจจะใช้คำว่า “Compromise Fact” หรือ “Conventional Truth”

(๓) ความจริงที่เรา/กลุ่มของเราอยาก/ไม่อยากให้มีหรือเป็น ความจริงนี้ ขึ้นอยู่กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้อ้างอิง เป็นชุดความจริงที่สร้างขึ้นมาสำหรับใช้อ้างอิง รับรู้และต่อยุ่ภายในกลุ่ม

สรุปแล้ว กลุ่ม (๒) จะใช้ (๑) เป็นกรอบในการอ้างอิง เพราะเชื่อว่า ถ้าการอธิบายหรือนิยามความจริงที่ใกล้เคียง และสอดคล้องกับธรรมชาติ หรือธรรมชาติที่สุด จะก่อให้เกิดการยอมรับมากที่สุด เพราะตัวธรรมจะทำให้ผู้อ้างมีความชอบธรรมมากกว่า อีกทั้งจะทำให้รับรู้ถึงความเป็นธรรมได้มากกว่า

ในขณะที่กลุ่ม (๓) ได้ใช้กรอบ (๑) และ (๒) มาเป็นแนวทางในการอ้างอิง ถึงกระนั้น กลุ่ม(๓) มักจะนำมาหลักการ และแนวทางของกลุ่ม (๒) มากล่าวอ้างเพื่อให้เกิดความสมเหตุสมผล สอดคล้องกับอุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความต้องการ และรับได้มากกว่า แม้จะทำให้มีการตั้งข้อสงสัยเกิดว่า “ไม่ค่อยชอบธรรมและเป็นธรรม” เพียงใดก็ตาม

เหตุผลที่กลุ่ม (๓) ไม่ประสงค์ที่จะนำ (๑) มาอ้างเพราะความจริงตามกรอบของ (๑) นั้นมีเกณฑ์ที่แน่นอน ชัดเจน ไม่ขึ้นตรงต่อเงื่อนไขของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ในขณะที่ (๒) นั้น มีความยืดหยุ่นสูงกว่า

และสามารถอ้างได้ว่า เมื่อมนุษย์ไม่สมบูรณ์ ตัวหลักการและกฎเกณฑ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นย่อมไม่สมบูรณ์เช่นกัน จากกรอบนี้กลุ่ม (๓) สามารถนำมาอธิบาย ติความให้สอดคล้องกับผลประโยชน์และความต้องการของกลุ่มได้มากกว่า

ในศาสนาพุทธแบ่งความจริงออกเป็น ๒ มิติ คือ สมมติกับปรมาตถ์ ความจริงแบบแรกนั้นขึ้นอยู่กับกาให้ค่าของมนุษย์ ภายใต้บริบทของสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และอื่นๆ เป็นความจริงชนิด Compromise Fact ว่าสังคมจะกำหนดขึ้นเป็นแนวทาง กติกา และกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการรับรู้ ปฏิบัติร่วมกัน และเข้าใจความหมายในทิศทางเดียวกันถึงกระนั้น ความจริงชนิดนี้ก็จำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความจริงตามทีเห็นและปรากฏกับ บริบทต่างๆ เช่น การตั้งชื่อ หมู่บ้าน และคน ก็มักให้สอดคล้องความรูปลักษณ์ หรือภูมิศาสตร์ ส่วนความจริงประเด็นหลังเป็นความจริงในตัวของมันเองที่ไม่จำเป็นต้องมีใคร หรือสิ่งใดมาให้ค่า เป็นความจริงที่ไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไข หรือการครอบงำของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราเรียกความจริงชนิดว่า “นิพพาน”

พระพุทธศาสนานำเสนอว่า “ความจริงนั้น หากพูด เปิดเผย หรือนำเสนอไปแล้ว อาจจะทำ ให้คนฟัง หรือกลุ่มคนต่างๆ เกิดความรู้สึกว่า ไม่ไพเราะเสนาะหูจนอาจจะทำร้ายกันในขณะนั้น ไม่เหมาะกับกาลเวลา ไม่นำไปสู่การสร้างประสานสามัคคี ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติ และชาติเมตตาจิตในการนำเสนอความจริงโดยมุ่งที่จะทำร้ายบุคคลหรือสังคม ก็ไม่ควรที่จะเปิดเผยหรือนำเสนอความจริง!!! หากพิจารณาห้ในลักษณะเช่นนี้ดูประหนึ่งว่า ศาสนาพุทธจะนำ เกณฑ์ของสัปปริสธรรมมาจับโดยเน้นถึงการตระหนักรู้ถึงตัวแปร ต่างๆ คือ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาล ชุมชน และบุคคล

การแสวงหาความจริงมิได้มีเป้าหมายเพื่อให้เรา “ลืมความจริง” หากแต่นำความจริงมาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาประเทศชาติและสังคมต่อไป ด้วยเหตุนี้ การให้อภัยจึงไม่ได้หมายถึงการที่เรา บอกว่า “ไม่เป็นไร ลืมๆ กันไปเสีย” แต่การให้อภัยคือ เราจะต้องจำให้ได้ว่ามีความจริงอะไรบ้าง เกิดขึ้นในอดีต มิได้หมายถึงการให้เราลืมอดีต อดีตจึงควรเป็นบทเรียนที่ทรงคุณค่าที่เราจะต้อง กำหนดทำทีในปัจจุบันเพื่อ อยู่ร่วมกันอย่างมีสุขในอนาคต

๓.๒ เสาคความเป็นกลาง

เมื่อวิเคราะห์เกณฑ์เบื้องต้นที่สอดคล้องและเหมาะสมต่อการนำมาเป็นกรอบการอธิบายและ ปฏิบัติร่วมกันในสังคม ทั้งในมิติของการสื่อสาร การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมนั้น “น่าจะ” ประกอบ ด้วยตัวชี้วัดดังต่อไปนี้

- (๑) ความเป็นกลางต้องเป็นความถูกต้องเสมอ
- (๒) ความเป็นกลางต้องอยู่บนฐานของความยุติธรรมเสมอ
- (๓) ความเป็นกลางต้องไม่มีอคติเสมอ
- (๔) ความเป็นกลางต้องเป็นธรรมเสมอ
- (๕) ความเป็นกลางต้องอยู่บนหลักการของศีลธรรมเสมอ

“ผู้พิพากษา” คือตัวอย่างของ “ความเป็นกลาง” ที่ดีของนำเสนอในประเด็นนี้ ความเป็นกลาง จึงไม่ได้หมายถึง “ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” ผู้พิพากษาจึงไม่ได้ยืนอยู่ตรงกลาง “ระหว่างถูกผิด” หรือ “ระหว่างดีชั่ว” หรือ “ระหว่างขาวกับดำ” (Neutral) แต่เป็นการเข้าข้าง หรือการยืนอยู่บนความ ถูกต้อง เทียงธรรม ยุติธรรม ไร้อคติ เป็นธรรม (Impartiality) โดยมีเกณฑ์ของศีลธรรมเป็นกรอบ ในการอ้างอิงสำหรับการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ ด้วยเหตุนี้ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรมจึงถือได้ว่า “กลางทั้ง ศีลและธรรม”

(๑) ความเป็นกลางของศีล “ศีล” ที่เป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมที่อาจจะแปรรูปไปเป็น “กฎหมาย” และ “กฎเกณฑ์ ข้อระเบียบ” ที่กำหนดใช้ร่วมกันในสังคม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “วัฒนธรรมและค่านิยมเชิงบวก” ที่รับรู้ ปฏิบัติ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

(๒) ความเป็นกลางของธรรม การออกแบบหลักการของศีล เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ในสังคมนั้น จะต้องสอดคล้องกับ “ธรรม” ซึ่งเป็นหลักการใหญ่ที่อิงอยู่กับกฎของ “ธรรมชาติ” สอดคล้องกับ กระบวนการของธรรมชาติ สอดคล้องกับความเป็นไปของสรรพสิ่งในโลกของความเป็นจริง เป็นความจริง ตามธรรมชาติที่ไม่มีใคร หรือสิ่งใดผูกขาดกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้ ดังนั้น มนุษย์จะต้องเรียนรู้เข้าใจ กระบวนการของธรรมชาติ แล้วปฏิบัติตามวิธีการของมนุษย์ให้เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจนั้น

จะเห็นว่า การที่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขนั้น ตัวแปรสำคัญต้องเรียนรู้ และเข้าใจกระบวนการทางธรรมชาติ หรือกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เพราะจะทำให้มนุษย์ ย่อมสามารถที่จะออกแบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติร่วมกันได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึง กล่าวคือ การเข้าใจความประสมกลมกลืนของธรรมชาติชาติตามหลักอิทัปปัจจยตา จึงมีค่าเท่ากับ การอยู่ร่วมกันอย่างประสมกลมกลืนของหมู่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ ร่วมกันในสังคม

๓.๓ เสาคามรับผิดชอบ

ในขณะที่นักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนที่กำลังเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง จนนำไป สู่ความรุนแรงตามที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น ตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิด ความขัดแย้ง คือ “การสื่อสาร” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การสื่อสารที่ขาดความสำนึก และรับผิดชอบ” ของกลุ่มคนต่างๆ ที่ “มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าความผาสุกของพลเมืองในสังคม”

คำถามมีว่า เราควรมีข้อกำหนด หรือกรอบในการสื่อสารอย่างไร จึงจะทำให้ให้นักการเมือง สื่อมวลชน และ ประชาชน มีความสำนึกรับผิดชอบต่อความเป็นไปของสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงประเทศชาติ และจากการสัมมนา การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้พบคำตอบ ที่น่าสนใจ และนำไปกำหนดเป็นค่านิยมแห่งชาติ ดังนี้

๑) การทดแทนคุณแผ่นดิน การตระหนักรู้ในคุณค่าของแผ่นดินไทยซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยให้ชีวิต เลือดเนื้อ และสิ่งที่บูรพมหากษัตริย์ ปู่ย่าตายายจากรุ่นสู่รุ่นที่ได้เพียรพยายามในการพัฒนาชาติไทย มาจนถึงปัจจุบันนี้ การเข้าใจคุณค่าดังกล่าวจะนำไปสู่การแสดงออกเพื่อทดแทนคุณโดยการสร้างสรรค์

จรรโลงสิ่งดีงามให้เกิดขึ้นและสานต่อปณิธานความเสียสละทุ่มเทในลักษณะดังกล่าวสืบต่อไป ฉะนั้น การจะคิด หรือกระทำการสิ่งใดจำเป็นจะต้องตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อชาติบ้านเมือง

๒) รักเมืองไทยโดยการทำตอบแทนไทยด้วยใจจริง ความรักเมืองไทยตามแนวทางนี้มีได้ หมายถึงความเป็นชาตินิยมแบบสุดโต่งโดยขาดสติและปัญญา หากแต่เป็นความรักคุณค่าของความเป็นไทยทั้งวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม รวมไปถึงความรักแบบพี่น้องและญาติสนิท การตระหนักถึงคุณค่าดังกล่าวจะนำไปสู่การวางท่าทีที่เป็นบวกต่อกันทั้งการคิด การสื่อสาร และการแสดงออกต่อกันทางกาย

๓) เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ทุกคนล้วนรักความสุขเกลียดความทุกข์เช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันทุกคนล้วนปรารถนาการแสดงออกในเชิงการเคารพและให้เกียรติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเคารพในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ และภาษาที่แตกต่างกัน

๔) ไม่ทรยศต่อใจ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ได้ตระหนัก และใส่ใจต่อความอยู่รอดของสังคม การดำเนินธุรกิจ หรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น มิควรมุ่งเน้นเฉพาะผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จนไม่ใส่ใจต่อวิธีการและความสัมพันธ์ต่อกลุ่มคนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มคนต่าง ๆ จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นไปของสังคมโดยภาพรวม

๕) ความมีจิตอาสา หรือความมีจิตสาธารณะถือได้ว่าเป็นวิถีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดโยงกับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานดังที่ปรากฏในประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว การดำนา และประเพณีต่างๆ เป็นจำนวนมากที่ฝังแน่นมาพร้อมกับวัฒนธรรมการให้ ถึงกระนั้น แนวทางเหล่านั้น อาจจะสะท้อนในสังคมแบบเกษตรกรรม อย่างไรก็ดี นับได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการแสดงออกซึ่งไมตรีที่ดีต่อการเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคมที่ประสบกับความทุกข์ โดยการหยิบยื่นความสุขให้แก่กันและกัน

๓.๔ เส้าแห่งความรัก

สื่อสารทางการเมืองอย่างไร ? จึงจะเรียกว่า “สื่อแห่งรัก” การสื่อสารทางการเมืองในหลายสถานการณ์มักจะได้รับ การตั้งข้อสังเกตว่า “ยั่วให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง” จนนำไปสู่การ “แบ่งฝักแบ่งฝ่าย” และ “แบ่งสีและแบ่งข้าง” อย่างไรก็ดี ตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เกิด “ความปรองดอง และอยู่ร่วมกันความเข้าใจ และเป็นหนึ่งเดียว” คือ “การสื่อสารด้วยความรัก”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบสำคัญในการปฏิบัติเป็นค่านิยมร่วมในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความปรองดอง ดังต่อไปนี้

๑) การให้ สังคมไทยตั้งแต่อดีตเป็น “สังคมโอบอ้อม โอบอ้อม” ซึ่งมักจะสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับ “การให้” จนเกิดการรับรู้ว่าเป็น “สังคมแห่งการให้” ดังจะเห็นได้จากประโยคพื้นบ้านว่า “ไปไหนมาทานข้าวหรือยัง” หรือ “มากินข้าวด้วยกันไหม” ท่าทีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อหนุน และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในความเป็นจริงแล้ว วัฒนธรรมการให้ นั้นเป็นวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเชื่อมสมานกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ตระหนักและใส่ใจในคุณค่าและ

ความสำคัญของเพื่อนมนุษย์ เพราะการให้เป็นการผ่อนคลายความเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองปรารถนาโดยมิได้ใส่ใจต่อความทุกข์ของเพื่อนร่วมชาติ

๒) ยิ้มสยาม เมื่อประชาชนในชาติเรียนรู้และใส่ใจต่อการให้อย่างไรเงื่อนไข ย่อมนำไปสู่วัฒนธรรมที่ต้งามในลำดับต่อมา นั่นคือ “วัฒนธรรมแห่งการยิ้ม” จนทำให้ประเทศไทยได้รับการเรียกชื่อว่า “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” (Land of Smile) จุดเด่นของการยิ้มแย้มแจ่มใส นั้น ทำให้บรรยากาศในการอยู่ร่วมกันและการทำงานมีความเป็นมิตรกันมาก สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคจะนำไปสู่การแก้ไขเพราะกลุ่มยิ้มแย้มและเปิดใจที่จะพูดคุยและแสวงหาทางเลือกร่วมกัน

๓) เอาใจเขามาใส่ใจเรา สิ่งที่ต้องเฝ้าระวังและสัมพันธ์กับ “ยิ้มสยาม” คือ บรรยากาศของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เน้น “สมบัติผู้ดี” ที่สะสมความเกรงอกเกรงใจ และการใส่ใจต่อคนอื่น ๆ ในสังคม แง่มุมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีวัฒนธรรมของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

๔) การไม่เบียดเบียน ต่อเนื่องจากการเอาใจเขามาใส่ใจเรานั้น ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญต่อ “การไม่เบียดเบียนคนอื่นหรือสิ่งอื่น” ที่จะนำเสนอในบริบทนี้ แนวคิดพื้นฐานจากประเด็นนี้เกิดจากการตระหนักว่า เรารักความสุขเกลียดกลัวความทุกข์ฉันทใคร่ คนอื่นล้วนรักสุขเกลียดกลัวความทุกข์ ฉันทใคร่เหมือนกัน การตระหนักถึงความจริงเช่นนี้จะนำไปสู่การเอาใจเขามาใส่ใจเรามากยิ่งขึ้น ทั้งในมิติของการคิด การสื่อสาร และการแสดงออกต่อคนอื่น การตระหนักถึงความสุขหรือความทุกข์ที่จะเป็นผลสืบเนื่องต่อคนอื่นนั้น จะทำให้มนุษย์มีความเคารพ และให้เกียรติแก่บุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นมากยิ่งขึ้น

๕) การให้อภัย วัฒนธรรมการให้อภัยนั้น ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน ในฐานะที่ “มนุษย์คนหนึ่ง” เพราะโดยธรรมชาติแล้ว แม้มนุษย์จะได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่จะมีโอกาสกระทำในสิ่งที่ผิดพลาดบกพร่องได้เช่นเดียวกัน การให้อภัยซึ่งหมายถึง “การให้ความไม่กลัว” โดยมีนัยครอบคลุมถึงการป้อง การแก้ไข และการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งที่ยังไม่เกิดขึ้น เกิดขึ้นแล้ว และยังไม่เกิดขึ้น

วัฒนธรรมทั้ง ๕ ประเด็นข้างต้นนั้น แม้อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่เชื่อมั่นว่า “น่าจะ” สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการอ้างอิง และเป็นกรอบในการดำเนินการเพื่อสร้างค่านิยมแห่งชาติต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความปรองดองในสังคมไทยปัจจุบัน และเมื่อใดความรักได้แปรรูปเชิงพลังงานไปสู่ความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เมื่อนั้นเราก็จะเปิดพรมแดนของความเกลียดชังออกมาเพื่อให้พลังของความรักเข้าไปเจือจางมากยิ่งขึ้น ผลที่จะเกิดตามมาคือการฟื้นฟูความสัมพันธ์เชิงบวกของกลุ่มต่างๆ ที่เห็นต่างให้มีโอกาสได้เรียนรู้และศึกษาความคิดและอุดมการณ์ของผู้อื่นโดยไม่พยายามที่เปลี่ยนเขาให้เป็นเรา แต่ให้เกียรติ และเคารพในความเป็นอัตลักษณ์ของบุคคลอื่น

๓.๕ เส้าแห่งความสามัคคี

หากถามว่า “สิ่งใดคือเป้าหมายสำคัญต่อการในการสื่อสารทางการเมือง” กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้คำตอบที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันว่า “ความสามัคคี” ซึ่งหมายความว่า “การสื่อสารทางการเมือง

ของนักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนนั้น ต้องเป็นไปเพื่อการสร้างความสามัคคีธรรมสามัคคีของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกันภายในชาติ”

ความสามัคคีนั่น แปลว่า “ความพร้อมเพรียงกันทั้งการคิด การพูด และการแสดงออกทางกาย” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการสมยอม หรือการเชื่อฟังของผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าต่อผู้ที่มีอำนาจมากกว่าหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งให้คนอื่นอีกกลุ่มต้องแสดงความพร้อมเพรียง สำคัญในประเด็นนี้ จุดเริ่มต้นอยู่ที่ความเห็นพ้องต้องกันของกลุ่มต่าง ๆ ต่อการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการแสวงหาฉันทามติร่วมกัน เมื่อได้ข้อสรุปร่วมกันแล้ว จึงจะนำไปสู่การกำหนดท่าทีการสื่อสารทั้งการพูด และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน เพื่อให้การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองก้าวหน้าและสร้างความผาสุกทั้งทางกาย และเกิดสันติสุขแก่กลุ่มคนต่าง ๆ ในประเทศชาติที่เราอาศัยอยู่ร่วมกัน

สามัคคีตามแนวทางดังกล่าว จึงหมายถึง “ความปรองดอง” (Reconciliation) ในอีกความหมายหนึ่งที่เป็นเป้าหมายหลักในการสื่อสารทางการเมือง ดังนั้น ตัวผู้สื่อ วิธีการ และเครื่องมือในการสื่อ ข้อมูลที่จะสื่อ และเป้าหมายในการสื่อจะต้องเป็นไปเพื่อการสร้างความปรองดอง หรือเพื่อให้เกิดความสามัคคีทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ทุกคนที่กำลังเข้าสู่บริบทในการควรตระหนักว่า หากสิ่งที่จะสื่อสารนั้น ไม่จริง ไพเราะ เหมาะกาล ไม่มีประโยชน์ ขาดเมตตา และไม่ก่อให้เกิดความสามัคคี หรือความปรองดอง ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะสื่อสารสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น

เป้าหมายสำคัญต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้เกิดบรรยากาศความสามัคคีปรองดองนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนา และให้สัมภาษณ์ได้นำเสนอเอาไว้ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑) ใฝ่รวมก่อ (Unity) ลักษณะของใฝ่รวมก่อสามารถอธิบายเชิงเปรียบเทียบว่า กิ่งไม้เมื่อมีเพียงลำเดียวสามารถหักโค่นได้ง่าย แต่เมื่อใดกิ่งไม้รวมกันหลายๆ ลำ รวมเป็นมัดเป็นกอแล้ว การจะหักทำลายย่อมทำได้ยาก มนุษย์ก็เช่นกัน หากอยู่ตามลำพัง เมื่อเจออุปสรรคใดๆ ย่อมมีอาจต้านทานเอาไว้ได้ แต่เมื่อใดมนุษย์รู้จักรวมตัวเป็นกลุ่ม ความรัก ความสามัคคีย่อมเกิดขึ้น หากต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคต่างๆ ย่อมเป็นเรื่องง่ายที่จะผ่านพ้นไปได้

๒) ประสมกลมเกลียว (Harmony) ความประสมกลมเกลียวมีนัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นถึงความประสานสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียวประการการเล่นดนตรีไทยเป็นวง ซึ่งมีการประสานบรรเลง ทั้งฉิ่ง กลอง ฆ้อง ระนาด แตร และปี่พาทย์ จึงจะทำให้เสียงในการเล่นเกิดความกังวาล การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน หรือการสื่อสารของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม จำเป็นต้องอาศัยท่วงทำนองที่เป็นไปเพื่อสร้างความกลมเกลียวและกลมกลืนมากกว่าการสื่อสารที่นำไปสู่ความแตกแยก ในความกลมกลืนนั้น แม้ว่าเสียงของดนตรีอาจจะมีความแตกต่างกัน แต่ความเป็นจริงแล้วความแตกต่างของเสียงดนตรีคือความงดงาม และความไพเราะของเส้นเสียงแต่ละเส้น

๓) มิตรภาพในเป็นเพื่อนเป็นพี่เป็นน้อง และการยอมรับความแตกต่าง (Fraternity) ในแนวทางนี้ สามัคคีที่มีนัยถึงว่าในความเป็นพี่เป็นน้องจะต้องมีความพร้อมเพรียง หรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเหมือนกันเท่านั้น โดยไม่สามารถเห็นต่าง หรือกระทำแตกต่างไม่ได้ จุดเริ่มแรกก่อนที่จะได้ฉันทามตินั้น ทุกคน

ย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะแสดงความเห็น และความต้องการของตัวเองและกลุ่มได้ แต่สิ่งเหล่านั้น จะผ่านการหลอมรวมจุดเด่นต่าง ๆ เพื่อให้ได้บทสรุปที่ถือว่าดีที่สุดของกลุ่มคนหรือสังคมนั้น เพื่อเป็นหลักในการยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน จะเห็นว่าจุดเด่นของความสามัคคีคือทุกคนสามารถเห็นต่างกันได้ โดยการพัฒนาความต่างให้กลายเป็นคุณค่าเพิ่มที่จะพัฒนาสังคมให้เป็นประชาธิปไตยที่ดีงามและอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างมีความสุขต่อไป

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว เกณฑ์สำคัญที่จะชี้วัดความสามัคคีนั้นควรประกอบด้วยตัวแปรสามประการ คือ ความเป็นหนึ่งเดียวประดุจไฟรวมก่อ ความประสมกลมเกลียวระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ และความ เป็นพี่เป็นน้องที่สามารถอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างมีความสุข

๔. บทส่งท้าย

นางไอรีนา โบโควา (Irina Bokova) ผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโกได้กล่าวไว้ในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลกประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ว่า “คำพูดที่มีประโยชน์คำเดียวที่คนฟังแล้วก่อให้เกิดสันติภาพย่อมดีกว่าคำพูดที่ไร้ประโยชน์ตั้งพันคำ” ด้วยเหตุนี้ ในกระบวนการของการสื่อสารนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยึดมั่นอยู่บนฐานของ “ความเคารพ ความไม่รุนแรง และความกรุณา ซึ่งต้องใช้รูปแบบใหม่แห่งความสัมพันธ์ ผนึกกำลังกันภายในและระหว่างสังคมต่าง ๆ และต้องใช้ความสัมพันธ์ใหม่กับโลกด้วย พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเชื้อเชิญให้เราคิดอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับโลกที่เราอาศัยอยู่ และการคบค้าสมาคมกันในสังคมต่าง ๆ และเชื้อเชิญให้มีการแลกเปลี่ยนกับศาสนาและวัฒนธรรมอื่นๆ เน้นหนทางให้เราเปิดใจ และเคารพต่อกัน”^๔

หลักการและแนวทางดังกล่าวนี้ ถือได้ว่า สอดรับกันอย่างมีนัยสำคัญต่อค่านิยมแห่งชาติ ต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดองในสังคมไทยที่กำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์ของความขัดแย้ง และความรุนแรง โดยตัวแปรสำคัญประการหนึ่ง คือ “การสื่อสารทางการเมืองที่ไม่เอื้อเพื่อและสนับสนุนกระบวนการสร้างความปรองดอง” ฉะนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดหลักทั้งจากศาสนาต่าง ๆ คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมที่โดดเด่นในสังคมไทย และหลักการของนักคิดต่าง ๆ แล้วนำหลักการเหล่านั้นไปจัดกลุ่ม หลังจากนั้นจึงดำเนินการจัดสัมมนากลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก จนทำให้ได้ค่านิยมแห่งชาติ ต่อการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความปรองดอง

ค่านิยมดังกล่าว ประกอบไปด้วยปัจจัยสอดคล้องซึ่งเป็นค่านิยมหลักแห่งชาติ ๕ เสา คือ (๑) เสาความจริง (๒) เสาความเป็นกลาง (๓) เสาความรับผิดชอบ (๔) เสาความรัก และ (๕) เสาความสามัคคี ซึ่งทั้ง ๕ เสาหลักนั้นเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การรับรู้ และปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน เสาทั้ง ๕ นั้น จะเป็นแกนกลางสำคัญที่จะทำให้หนักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนสามารถประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ อันจะนำไปสู่การสร้าง ความปรองดองของสังคมไทย และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

^๔ http://www.undv.org/vesak2012/en/message_secretary_unesco.php เข้าถึงเมื่อ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕.